

*Wie schrijft
die blijft*

Ontdek je eigen stem

Schrijven wij om 'eerlijker' te leven? Vanwege zelfreflectie en zelfontplooiing? Of misschien vanuit de behoefte naar buiten te treden? Zeker is dat we minder lezen en steeds meer schrijven. Persoonlijke verhalen doen het goed. Wat beweegt al die ijverige schrijvers?

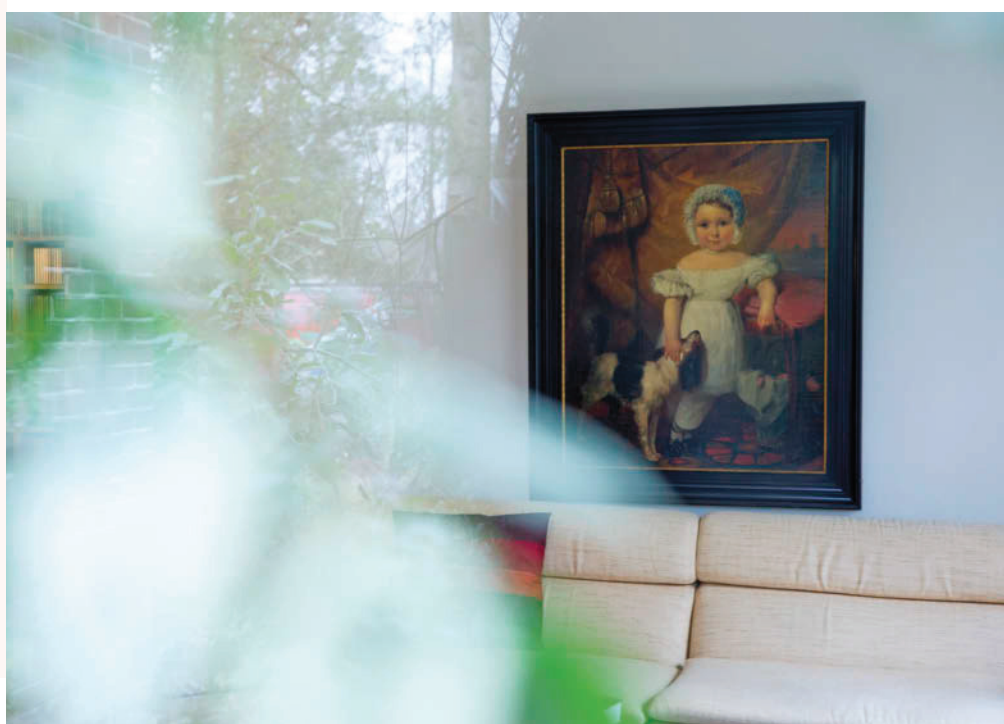
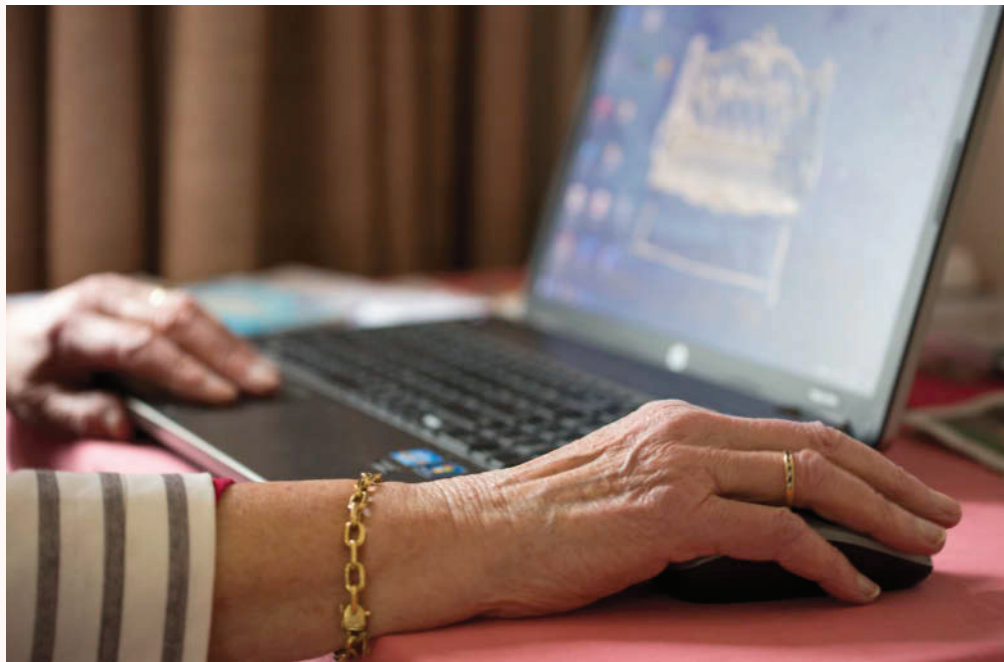
TEKST: MARION GROENEWOUD | BEELD: CHANTAL ARIËNS

Catherine Wijnands 'Ik wilde haar leven vastleggen om een tijdsbeeld te vatten'

Catherine Wijnands (1938) uit Zwolle is gepensioneerd pedagoog. Ze werkte ruim twintig jaar aan het boek over haar grootmoeder.

"Nog steeds lees ik mijn eigen boek *Thuis in elke tijd*. Het is me dierbaar. Mijn grootmoeder, Kate Kolff, leefde in een interessante periode: van 1885 tot 1974. Ze was een intelligente vrouw uit een welgesteld milieu rond de haven van Rotterdam. Drie keer is ze getrouwd geweest. Eerst werd ze weduwe, daarna volgde een echtscheiding, heel ongebruikelijk in die dagen. Ik wilde haar leven vastleggen om een tijdsbeeld te vatten. Een eeuw waarin de meeste vrouwen op de achtergrond leefden. Het is een eerbetoon aan al die naamloze vrouwen uit even zoveel families. Mijn grootmoeder was mentaal sterk, een voorbeeld van vasthoudendheid. Ze sprak zelden over vroeger en leefde in het heden. Vanaf haar 14de fotografeerde ze al. Toen ik begon aan dit project was ik 58. Eerst interviewde ik mijn moeder: vijf bandjes met gesprekken. Schrijven ging me gemakkelijk af; ik had meer dan genoeg stof uit interviews, archieven en brieven. Een goede voorbereiding is het halve werk. Het grootste deel schreef ik in ons huis in Frankrijk. In chronologische volgorde ging ik door haar leven. Toen mijn man overleed, lag het schrijfwerk twee jaar stil. Hij las altijd mee en zette tegen zevenen een wijntje naast de computer. Verder vroeg ik deskundige vrienden als meelezers. Een van de goede tips luidde: laat meer van jezelf zien. Het manuscript kreeg ik acht keer terug van uitgevers. Dat had ik wel verwacht; ik wist dat gearriveerde schrijvers hetzelfde overkwam. Onzeker werd ik er niet van. De een vond het te wetenschappelijk, de ander te weinig. Ik kreeg het advies Walburg Pers Zutphen te benaderen, en die had meteen interesse. Het paste in hun fonds. Niet voor niets citeer ik hoogleraar Robbert Dijkgraaf: een brede geschiedschrijving of alomvattende biografie schrijft men pas op rijpere leeftijd. Ik was 80 toen het uitkwam."

zij ons zeggen? Ik ben een echte lezer, vanuit een enorme bewondering voor romans. Schrijven en lezen horen bij elkaar. Om van de stem van het woedende kind af te komen, herlas ik grote Russische auteurs. Die excelleren in melancholie en uitgebreide natuurbeschrijvingen. Zo kreeg ik de lange lijnen te pakken. Mijn advies aan schrijfstudenten is dan ook: zet de naald niet steeds in dezelfde groef, blij experimenteren.”

Verhalen over vrouwen

Uitgeverijen beamen dat er meer mensen hun eigen verhaal willen vertellen met een boek. “In een nalatenschap vindt men vaak brieven of ander materiaal dat leidt tot het uitzoeken van een familiegeschiedenis,” zegt **Winnie Urban (1975)**, uitgever van Walburg Pers Zutphen. “Dit komt veelal voort uit de behoefte aan zelfontplooiing en de wens naar buiten te treden. Het bovenste puntje van de piramide van Maslow. Een ander gaat reizen of borduren. Jaarlijks ontvangen we ruim honderd manuscripten, en we geven zo’n vijftig boeken uit. Verhalen over Nederlands-Indië komen de laatste jaren vaker binnen.”

De meeste manuscripten zijn niet geschikt om op de markt te brengen, bevestigt Urban. “Omdat het omgevallen boekenkasten zijn, te lange epistels met enkel Wikipedia-feiten. Of het wemelt van de spel- en stijlfouten. Hiervoor zou je als schrijver eerst een redacteur kunnen vragen. Dan leest het voor ons prettiger. Als we het hele boek moeten herschrijven of ombouwen, kost het domweg te veel geld. Wij willen een zo breed mogelijke doelgroep en een dusdanige oplage dat onze productie- en bedrijfskosten worden gedekt.”

Bovendien moet het werk niet alleen pakkend geschreven zijn maar een uitgever wil eveneens dat het afwijkt van wat er al is. “Je dient je als schrijver te onderscheiden. Wij zijn

een uitgever van historische boeken en de geschiedenis wordt voor het overgrote deel door mannen gedomineerd. Zelf ben ik een voorstander van verhalen over vrouwen in het dagelijks leven. Die zijn er niet zoveel en het is leerzaam voor jongere generaties.”

Journals & dagboeken

Onze serie Paper Life is succesvol omdat “er in deze hectische samenleving een enorme behoefte is aan tijd, focus en rust,” denkt initiatiefnemer **Jantine Crezee (1978)**, uitgever bij Unieboek|Het Spectrum. “Wij verkopen *guided journals* ofwel: dagboeken voor alle leeftijden. Hierin is veel ruimte om zelf te schrijven met filosofische en praktische vragen als leidraad. Jongeren hebben behoefte aan spiritualiteit. Onder ouderen, vooral vrouwen, zijn de *memory journals* in trek. Een foto, geur of sieraad roept herinneringen op

‘Zet de naald niet steeds in dezelfde groef, blij experimenteren’

die je kunt beschrijven. De 6 minuten-dagboekjes zijn eveneens populair, bij vrouwen én mannen. Die zijn gebaseerd op de methode van de Duitse Dominik Spent. Hierin sta je twee keer drie minuten stil bij elke dag. Aan de hand van vragen kijk je ’s avonds terug en ’s ochtends noteer je wat je verwacht. Zelf doe ik dit ook. Het is een ritueel waardoor je bewuster leeft. Een vorm van zelfzorg en reflectie. Mensen zijn graag creatief bezig, tijdens de lockdown des te meer. De meeste gebruikers houden hun teksten privé, anderen geven het graag door. Aan kinderen of kleinkinderen. Als tastbare herinnering.” ▶

Een boek in tien dagen

Dat een boek niet een jarenlange strijd hoeft te zijn of een onmogelijke droom, toont **Jan Dijkgraaf** aan met zijn praktische handleiding *Schrijf je boek in tien dagen*. 'Elk non-fictie boek kun je in tien dagen schrijven als je de kennis die er in komt in je hoofd of computer hebt verzameld. Of het nu een managementboek is of een levensverhaal, dat maakt helemaal niets uit,' stelt de columnist en publicist die veertig boeken maakte in zeven jaar tijd. Bij zijn stevige no-nonsense aanpak gaat hij ervan uit dat je alle research hebt gedaan om daarna in een strakke tiendaagse klaar te zijn. Zelf deed hij binnen enkele maanden de volledige research en het schrijfwerk voor zijn bestseller *Martien*. Samen met de familie Meiland richtte hij vervolgens een eigen uitgeverij op om zelf de regie te houden, ook over de financiën. Zijn 'ultieme schrijfmethode' toont bovenal aan dat schrijven keihard werken is. Waarbij je jezelf dwingt tot het produceren van een flink aantal pagina's per dag. 'Ik moest die 30.000 woorden in 60 delen van 500 woorden schrijven,' noteert hij over zijn eerste boek. Volgens zijn stimulerende werkwijze laat hij toekomstige auteurs ontdekken wat je haalbare schrijfgemiddelde

MARION GOOSEN

'Mensen zeggen vaak iets anders dan ze bedoelen'

is, en hoe je door wervende teksten 'de leestlust aanwakkert'. Want voor Dijkgraaf is een schrijver iemand die zijn boek op een 'slimme en efficiënte manier' maakt.

Je schroom overwinnen

Met haar achtergrond als sociaalpedagogisch hulpverlener is ze geen gemiddelde schrijfdocent. "Ik ben gewend goed te luisteren en kan de hulpvraag snel filteren," vertelt **schrijfcoach Marion Goosen (1975)** van PuurTaal. "Mensen zeggen vaak iets anders dan ze bedoelen. Schrijven kan een therapeutische werking hebben, maar juist dan heb je veel steun aan schrijftechnieken. Ik werk vooral intuïtief met cursisten die hun levensverhaal willen opschrijven. Bij 1-op-1-coaching begin ik meestal met een wandeling. Dan probeer ik te achterhalen wat iemand persoonlijk raakt. De schrijfangst van sommigen herken ik. Tijdens een schrijfcursus kreeg ik ooit te horen dat ik geen fantasie had. Dan durf je niets meer. Ik heb mijn schroom overwonnen en zet deze juist in bij het schrijven. Cursisten mijden vaak het onderwerp dat hen het diepst raakt. Dat deed ik ook. Mijn moeder is van mijn vader gescheiden omdat ze lesbisch bleek. Jaren liep ik met een grote boog om dit onderwerp heen. Over wat zoiets voor tieners betekent, vond ik niet terug in boeken. Nu maak ik er zelf een jeugdroman over."

Het onuitgesprokene vastleggen

Met een persoonlijke publicatie stel je je kwetsbaar op, weet ook **Ingrid Hoogervorst**. Zij stopte na twee decennia literaire journalistiek met recenseren omdat zij collega's niet de maat wilde nemen. Later werd ze zelf gerecenseerd, en niet altijd zachtzinnig. Vooral de roman *Privédomein*, over haar leven met ex-partner en schrijver Atte Jongstra, hield ►

▼ Klassieker van glas

Deze pen van glas was in de 17de eeuw al een trend. Hij is nog slim bedacht ook: door de spiraalvormige groeven in de punt hoeft u de pen minder vaak in de inkt te dopen. J. Herbin, glazen dip pen marble blue, € 16,95
24papershop.com

▼ Handgemaakt in India

Van katoenvezels uit T-shirts maakt Khadi Papers in het zuiden van India handgeschept papier. Omdat het zuurvrij is, vergeelt het papier niet. Verkrijgbaar in verschillende formaten. A5, 20 vellen, € 7,50
Vanbeekart.nl

Schrijfgerei

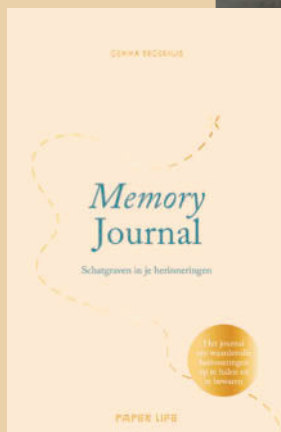
2-in-1 ▶

De Maastrichtse ontwerper Erik Hoedemakers bedacht deze leeslamp met tafeltje. Hij maakt ze van kersenhout uit Limburg. Door het houtfinezier krijgt het ledlicht een warme uitstraling. Daar houden we van! Eriks Goeters, Lees Lamp Tafel, € 675, Goeters.nl

▼ Type statement

Heimwee naar de typemachine? Dit retro-toetsenbord koppelt u draadloos aan de laptop, tablet of telefoon. Leuke gimmick: de hendel functioneert als return-toets. Qwerkywriter S color limited edition, € 260
Qwerkywriter.com

▲ Geheugenschatten

Om waardevolle herinneringen in op te schrijven zodat ze niet vervliegen. Paperlife, Memory Journal, € 19,99, Paperlife.nl

▲ Willen we hebben

Wie wil deze leesbril niet? Functioneel met een literair tintje. Ace & Tate, Michelle, € 100, Aceandtate.com

Dossier Schrijven + Zelf aan de slag!

de gemoederen bezig. “Negatieve kritieken moet je gewoon ondergaan. Dat is het risico van gevaarlijk leven. Er is niets mis met schrijven vanuit woede, wraak, jaloezie of diepe teleurstelling. Negatieve emoties zijn waardevolle drijfveren. Maar je moet ze niet koud opdienen. Heftige gevoelens transformeer je. Je geeft ze een vorm die verteerbaar is voor de lezer. Ook schaamte is een fantastische bron. Die heb ik zelf voor mijn roman *Polsslag* aangeboord. Van cursisten hoef ik nooit te weten of iets waargebeurd is. Als prozadocent ben ik enkel geïnteresseerd in het verhaal, wat wil jij vertellen? Echt of verzonnen, dat is niet van belang.” Hoogervorst benadrukt: “Als schrijver moet je dicht bij jezelf blijven. Besteed geen energie aan derden zoals toekomstige lezers, uitgevers en critici. Dat is een helse belemmering. Schrijven is het verlangen om permanent *daar* te zijn waar de maatschappij het niet voor het zeggen heeft. Deze uitspraak ontleen ik aan de Canadees-Britse schrijfster Rachel Cusk, een van mijn favorieten. Ik vermoed mezelf niet met de vele succesvolle boeken die al over hetzelfde thema zijn geschreven. In competitie gaan met voorgangers is niet zinvol. Het zou dom zijn, dan blokkeer je je eigen schrijfproces. Je moet onbegrensd kunnen werken, en niet bang zijn. Wees niet beschroomd maar vrijmoedig, neem risico’s. Dat kenmerkt de echte schrijver. Wat het mij persoonlijk oplevert? Financieel heel weinig, ik verdien geld met lesgeven, lezingen en columns. Ik ben vooral trots op mijn romans. Het onuitgesprokene heb ik in woorden vastgelegd.” ▶

‘Met een persoonlijke publicatie stel je je kwetsbaar op’

UITGEVEN IN EIGEN BEHEER

Wilt u volledige controle over uw boek? En heeft u liever dat het geld van elk exemplaar naar uw portemonnee gaat? Kies dan voor uitgeven in eigen beheer. U bepaalt zelf hoeveel boeken u afneemt. De rechten liggen bij u. U kunt het manuscript laten drukken in oplage of printen op aanvraag: *printing on demand*. Dit wil zeggen dat het boek pas geprint en ingebonden wordt als het is besteld door iemand. Er kleven nadelen aan deze werkwijze. Waar een uitgever zorgt dat het werk bij de boekhandels komt en via een persbericht bij de media, zult u zelf de verkoop en marketing moeten doen. Een

uitgever regelt bovendien de redactie, correctie en vormgeving. Dit komt dan allemaal op uw bord terecht. Het is ook mogelijk het boek alleen digitaal te verkopen, in de vorm van een e-book. Dan maakt u geen kosten voor drukken en opslag. Uw lezerspubliek is kleiner en de verkoopprijs ligt lager. Wel kunt u gemakkelijker via sociale media en actieve links verwijzen naar uw website. En dan is het ook nog mogelijk via crowdfunding een boek uit te geven. Dan zoekt u personen die willen investeren in uw werk. Voor hulp bij het uitgeven in eigen beheer: Boekengilde.nl, Boekscout.nl, Mijnbestseller.nl, Pumbo.nl en Lulu.nl

1 VAN DE 1 MILJOEN

Nederland telt zo’n één miljoen creatieve schrijvers, berekende het Sociaal en Cultureel Planbureau drie jaar geleden. Uitgevers zien ook een toename van manuscripten over persoonlijke onderwerpen, levensverhalen en familiegeschiedenissen. Met name onder 50+’ers – het merendeel vrouw – is de drang om te schrijven groot. Niet iedereen gokt op een bestseller. Aanvankelijk gaat het om een boek of verhaal voor jezelf, familie en vrienden. Toch hopen de meesten al gauw een breder lezerspubliek te trekken. Slechts weinig mensen kunnen leven van hun boeken. Startende schrijvers verdienen volgens een onderzoek van het Letterenfonds nauwelijks 900 euro per maand. Zelfs succesvolle auteurs moeten flink bijklossen om een basisinkomen te verwerven.

Gerrit Wolters **'Elke dag maak ik meters, wekelijks kom ik twee dagen tekort'**

Gerrit Wolters (1945) uit Nunspeet is gepensioneerd regiojournalist. Hij werkte twaalf jaar aan zijn familiegeschiedenis.

“Het grondig speuren naar mijn familie kwam niet voort uit de behoefte om een boek te maken. Schrijven is hard en geconcentreerd werken, en ik ben snel afgeleid. Researchen is veel leuker. Alles wilde ik weten over mijn voorouders van beide kanten. Ik wist nagenoeg niets. Mijn eigen ouders zijn allang dood en ik heb achteraf te weinig vragen gesteld. Twaalf jaar geleden, toen ik met vervroegd pensioen ging, begon ik aan een welhaast maniakale zoektocht. Hierbij stuitte ik op zoveel interessante onderwerpen dat ik stof had voor minstens vier publicaties. *Een echte Groeneveld is onbuigzaam* verscheen afgelopen zomer. En nu schrijf ik aan *De wieg van Wolters*. Elke dag maak ik meters, wekelijks kom ik twee dagen tekort. Vóór corona trok ik het land in om nabestaanden het hemd van het lijf te vragen, foto's te achterhalen en locaties te bezoeken. Het waren waardevolle ontmoetingen met familie die ik nooit eerder had gezien. Er kwamen herinneringen uit mijn jeugd boven. Mijn grootvader Jan Wolters uit Voorst stierf al op zijn 32ste aan vliegende tering ofwel tbc. Iedere familie zit vol verhalen. Is er geen sprake van een raar beroep zoals huisknecht bij een gravin, dan zijn er wel buitenechtelijke kinderen. Je moet er oog voor hebben. Eerst schreef ik voor mezelf en familie. Vanuit een gevoel van noodzaak en nieuwsgierigheid. De vormgeving en de cover maakte ik zelf. Tot een oud-collega en uitgever het op de markt wilde brengen. Een enorme klus had ik aan het achterhalen van beeldrechten. Als voormalige journalist kon ik mijn eigen persbericht schrijven; ik weet hoe je de krenten uit de pap haalt. Daarna benaderde ik kranten waar een paar interviews uit rolden. Natuurlijk kost deze onderneming geld. Geen idee hoeveel mensen het boek hebben gekocht. Het is bovenal voldoening wat ik hieraan heb overgehouden.”

Dortji van Sliedrecht **'Dit jaar hoop ik 60 te worden, ik ben net begonnen met schrijven'**

Dortji van Sliedregt-Roemahlewang (1961) uit Zwolle is kok en pedagogisch medewerker. Ze wil het verhaal van haar Molukse moeder vastleggen.

"Van nature ben ik geen schrijver. Ik denk in beelden, geuren, smaken en herinneringen. Ik ben kok en werk aan een kookboek met gerechten van mijn moeder. Zij wilde dat we haar recepten geheim hielden maar nu ze is overleden, vind ik dat we juist deze Indonesische tradities moeten uitdragen voordat ze verdwijnen. Verder had ik het plan een boek te schrijven over mijn muzikale man en zijn broers. En ik loop al jaren in mijn hoofd met een gevoelig verhaal over mijn moeder, en mijzelf. Ik maak aantekeningen en heb veel fragmenten maar ik wist niet waar ik moest beginnen. Mijn angst om fouten te maken is groot. Soms schaam ik me hoe ik iets formuleer. Met een schrijfdocent hoop ik het gestructureerd op papier te zetten. Al tijdens het eerste contact zei deze coach dat ik dicht bij mezelf moet blijven. En dan ontkom ik niet aan ons familieverhaal. Ik was 1 toen we als gezin in 1962 vanuit Nieuw-Guinea naar Nederland kwamen. Omdat mijn moeder een maagzweer had en anderhalf jaar in het ziekenhuis lag, werd ik die periode bij een pleeggezin geplaatst. Mijn eigen moeder is door tragische omstandigheden ook bij pleegouders opgegroeid. Schrijven komt voort vanuit de behoefte aan erkenning die ik nooit gevoeld heb. Ondanks mijn warme en veilige jeugd in Hoogeveen. We hebben ons altijd in stilte aangepast, dat ging zonder slag of stoot. Alleen tijdens de Molukse treinkaping bij De Punt werd ik als meisje van 15 van de weg gereden, de automobilist reageerde zijn woede op me af. Ons verhaal over Indonesië en Nieuw-Guinea is helaas nog steeds bij weinigen bekend. Dit jaar hoop ik 60 te worden, ik ben net begonnen met schrijven. En niet alleen voor mezelf. Ik zie het als opdracht de Indonesische gerechten vol herinneringen, onze cultuur en het allermoeilijkste: de Molukse pijn, vorm te geven."

